A Study on The Reproduction of Humorous Style of Emotion Words in The Thai Translation of "Luotuo Xiangzi"

Zhang Xia
Master's degree student in Chinese for Careers, University of the Thai Chamber of Commerce
First Author: xia87200@gmail.com
Burin Srisomthawin
Assistant Professor, School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce
Corresponding Author: burin_sri@utcc.ac.th
Jia Zhongxia
Chinese Department Teacher, School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce
Corresponding Author: zhongxia_jia@utcc.ac.th

Received: January 24, 2025 **Revised:** March 4, 2025 **Accepted:** March 17, 2025

Abstract

Luotuo Xiangzi is a classic work of Mr. Lao She. Since its publication, it has shown the life of Beijing citizens in the early 20th century with delicate descriptions and lively language. Its humorous style is well-known overseas and has won wide international acclaim. So far, the Thai translation has been reprinted five times in Thailand. The humorous technique of Luotuo Xiangzi is inseparable from Mr. Lao She's unique style of using words. The author reads the original text and finds that the emotional words are very cleverly used in the context of Luotuo Xiangzi, complementing each other. However, through comparative analysis of the original Chinese version and the Thai translation version, it is found that the Thai translation version still has shortcomings in reproducing the humorous effect of emotional words, which is mainly reflected in the humorous effect of commendatory and derogatory use, the humorous effect of derogatory and commendatory use, and the humorous effect of Chinese words derogatory/praise. The author believes that this is because the use of emotional words in the context is very complicated, and they will appear in various forms due to the complexity of language communication. In the context, they may temporarily acquire a certain emotional tendency, which will cause the translator to ignore the intention conveyed by the author in the translation process.

Keywords: "Luotuo Xiangzi", Chinese-Thai Literary Translation, Translation Criticism, Chinese-Thai Humor Translation, Emotion Words

泰译版《骆驼祥子》中感情色彩词的幽默风格再现之缺憾研究

张霞
泰国商会大学人文学院，职业汉语硕士研究生
First Author: xia87200@gmail.com
徐武林
泰国商会大学人文学院，副教授
Corresponding Author: burin_sri@utcc.ac.th
贾中霞
泰国商会大学人文学院，中文系教师
Corresponding Author: zhongxia_jia@utcc.ac.th

文章收到日期：2025 年 1 月 24 日 **修订日期：**2025 年 3 月 4 日 **发表回复：**2025 年 3 月 17 日

摘要

《骆驼祥子》作为是老舍先生的经典之作，自问世以来，便以细腻的描写和生动活泼的语言展现了上世纪初北京市民的生活面貌，其幽默的风格享誉海外，赢得了国际上的广泛赞誉，至今泰译本在泰国历经五次重印。《骆驼祥子》的幽默手法与老舍先生独特的用词风格是密不可分的，笔者阅读原文发现感情色彩语词在《骆驼祥子》语境的运用中十分巧妙，相得益彰。但通过对比分析中文原版和泰语翻译版本，发现泰语译版在再现感情色彩语词的幽默效果时仍存在缺憾，主要体现在褒义贬用的幽默效果、贬义褒用的幽默效果、中词贬用/褒用的幽默效果。笔者认为这是因为感情色彩词在语境中的运用十分复杂，会由于语言交际的纷繁复杂而显得千姿百态，到了语境中则有可能临时获得某种感情倾向，故而会导致译者在翻译过程中忽略作者所传达的意图。

关键词: 骆驼祥子, 汉泰文学翻译, 翻译批评, 汉泰幽默风格翻译, 感情色彩词

引言

“《骆驼祥子》是中国现代文学史上一部优秀的现实主义作品，是老舍在反映城市贫民生活方面的成就与贡献的代表作”。(Fan, 1979)。《骆驼祥子》作为老舍职业写作生涯的奠基之作，他也曾表示:“《骆驼祥子》是一本最使我自己满意的作品。因为故事在我心中酝酿得相当的长久，收集的材料也相当的多，所以一落笔便准确，不蔓不枝，没有什么敷衍的地方”。(Lao, 2009)

《骆驼祥子》自 1937 年问世以来，便持续吸引着全球学者的关注与研究，其翻译版本亦层出不穷。在美国、日本、韩国、俄国、朝鲜、亚美尼亚、意大利、印度等地亦收获了广泛的关注与翻译。而《骆驼祥子》泰译本 คนลากรถ 是由泰国著名作家 Nian Kurmarohit 进行翻译的,《骆驼祥子》泰译本在泰国共经历了五次出版，分别为 1953 年第一次出版，1971 年第二次出版，1990 年第三次出版，2009 年第四次出版，2023 年第五次出版，历经了 70 年之久，可以看出这部作品在泰国文学界的重要地位。

老舍作为中国现代幽默的语言大师，其作品带着中国社会底蕴的内涵，每一次再版都反映了不同时代读者对这部作品的持续关注和喜爱。尤其在《骆驼祥子》中，老舍先生巧妙地运用词彩手法，加强了文本的幽默艺术效果。“词彩是指词的色彩,指词中所蕴含的某种独特的格调、韵味、倾向、气息等,一般视之为词义内容的一部分,称之为词的色彩意义”。 (Yang, 1996)。词的色彩意义通过改变词语的常规色彩，赋予了文本更为丰富和生动的语言表现力。在《现代汉语词彩学》中明确指出“色彩类聚即感情色彩、形象色彩、风格色彩、时代色彩、外来色彩、民族色彩、地方色彩”。(Yang, 1996)。这些色彩为《骆驼祥子》增添了独特的语言魅力和文化深度。老舍先生通过对词语色彩意义的巧妙运用，不仅增强了文本的幽默感，还深刻反映了当时社会的现实与人物的心理状态。

幽默是一种普遍的现象，出现在生活的各个角度。在《辞海》中对“幽默”有的解释有两种含义:“(1) 寂静无声; (2) 英语 humour 的音译。原意是有趣或可笑而意味深长的。在文学艺术中有两种含义: 1) 发现生活中喜剧性因素和在艺术中创造、表现喜剧性因素的能力。真正的幽默能够洞悉各种琐屑、卑微的事物所掩藏着的深刻本质; 2) 一种艺术手法。以轻松、戏谑但又含有深意的笑为其主要审美特征,表现为意识对审美对象所采取的内庄外谐的态度。通常是运用滑稽、双关、反语、谐音、夸张等表现手段,把缺点和优点、缺陷和完善、荒唐和合理、愚笨和机敏等两极对立的属性不动声色地集为一体。在这种对立的统一中,展现出深刻的意义或自嘲的智慧风貌”。 (Chen, & et al, 2022)。在《骆驼祥子》中，老舍的幽默并非简单的滑稽或搞笑，而是一种“内庄外谐”的艺术手法。他通过轻松、戏谑的语言，将生活中的悲剧性因素以一种看似轻松的方式呈现出来，使得读者在笑声中感受到深刻的思考。

总的来说，“语言幽默的创造,源于语言符号超常规的组合方式与认识主体的特殊的心理活动过程的结合。其具体规律可分析为岔断律、倒置律、转移律、干涉律、降格律、升格律”。(Zhang, 2008)。而转移律中的易色便是求得幽默的重要手段之一, “即通过改变词语的感情色彩，褒词贬用或贬词褒用等来达到谐趣自出的效果”。(Zhang, 2008,)。此手段在《骆驼祥子》中的比重尤为重要，老舍巧妙地各种语境中通过变易词语的感情色彩，使得语言表达更加生动有趣，也让读者在阅读过程中能够更深刻地感受到作者所要表达的情感和思想，以及对当时社会黑暗面的有力揭露和批判。

因此，这些承载着深层思想情感及其代表着老舍的语言魅力的感情色彩词，如何将其翻译并等效再现显得尤为重要。罗新璋、陈应年在《翻译论集》中提及茅盾的翻译思想时，也提到: “文学的翻译是用另一种语言，把原作的艺术意境传达出来，使读者在读译文的时候能够像读原作时一样得到启发、感动和美的享受”。(Luo, & Chen, 2009)。在全球化背景下，文学作品作为跨文化交流的媒介，其翻译和传播备受关注,尤其是那些承载着深厚历史文化底蕴的经典文学作品翻译，如何保留原文特色同时传达语言独特性，是文学翻译研究的焦点。“每一处的用词都有作者的用意，译者应将其所蕴含的含义、词语色彩、语体等级、言语背后所表达的意图、言语的表现力、风格等，尽可能地在译文中等效再现。否则，将会造成译文的‘遗憾’”。(Srisomthawin, 2020)

本研究旨在通过对《骆驼祥子》泰语译本中幽默言语的感情色彩词进行深入分析，探讨泰语译本是否成功地传达了原文的幽默感中暗含的深层次意味给泰语读者。笔者对中泰两个版本进行了对比分析，发现泰译本在某些方面未能充分传达中文版的幽默效果。笔者认为，如果不能妥善的解决和处理以上泰译本幽默风格的传递，会使得读者无法完全领会到老舍先生通过幽默手法所表达的深层含义和艺术魅力，导致读者无法准确理解原小说所要表达的内容和意境，从而影响他们对整个故事的理解和感受; 这便造成了译文在审美和情感渲染的艺术效果上存在 “遗憾”, 实乃是文学翻译中的缺憾。

研究目标

对泰译版《骆驼祥子》中感情色彩词的幽默风格再现之缺憾进行研究。

文献综述

近年来越来越多的文学作品传入泰国，但在 CNKI、万方数据知识服务平台、维普中文期刊服务平台等官方网站，以及在泰国 ThaiLis、ThaiJo 论文数据库中

均未发现任何就老舍作品中的幽默色彩进行研究的相关论文，仅有的几篇关于“幽默+泰语”的论文。如:

陆飞飞在硕士论文《中泰影视剧网评幽默语言对比》一文中:“以中泰影视剧网评的幽默语言为研究对象，分析汉语与泰语在产生和表达幽默上的异同”。(Lu, 2019)。以及杨琳在《汉泰言语幽默对比研究》一文中:“以中国的脱口秀《今晚 80 后脱口秀》与泰国的脱口秀节目《NOTEUDOM 脱口秀》中的言语幽默作为研究对象，从语音、词汇、句法、语用学、修辞学角度对汉泰言语幽默的产生机制进行比较，分析它们之间的出共同点和差异性并探讨汉泰言语幽默存在差异的原因”。(Yang, 2019)

而目前汉泰文学作品翻译研究领域的论文，主要集中在对文学作品中的成语、文化词等的翻译研究。如尹霞在《网络小说《魔道祖师》中复现成语泰译缺憾之探讨—以“世家子弟”为例》中:“以文学翻译视角及“缺憾”为理论依据,从意思、文化、意境、语言艺术方面对中文网络小说《魔道祖师》中重复出现的成语泰译缺憾进行探讨”。(Yin, & Srisomthawin, 2024)

经搜索并研究相关论文，尚未发现针对“感情色彩”词的幽默风格进行专项研究。文学作品的翻译不仅仅是语言的转换，更是文化的传递。幽默作为一种文化现象，在翻译过程中往往面临较大的挑战。研究老舍作品中的幽默色彩，尤其是“感情色彩”词的幽默风格，可以为文学翻译提供新的理论依据和实践指导，帮助译者更好地传递原作中的幽默效果，有利于推动中泰文学作品翻译的规范性。

研究范围

1. 本文以老舍于 2021 年由人民文学出版社出版的长篇小说《骆驼祥子》(高荣生插图版) 为研究对象。

2. 本文以泰国作家 Nian Kuramarohit 翻译《骆驼祥子》泰译本 คนลากรถ 2023 年第五次出版作为研究对象。

研究方法和步骤

本文研究共分为以下五个步骤:

第一步: 研究相关文献理论，包括幽默言语理论，文学翻译理论，语言对比等，建立研究分析的思路框架;

第二步: 深入阅读和理解《骆驼祥子》中文原版和泰语译版，筛选出表达幽默效果的感情色彩词语料;

第三步: 将中文语料以张斌在《新编现代汉语》对幽默规律的分类进行区分统计，其具体规律为“岔断律、倒置律、转移律、干涉律、降格律、升格律”。(Zhang, 2008) 笔者筛选出的 221 条语料，其中转移律的感情色彩有 15 条，发现有 5 条在词典的释义与小说中的语境词义不一致。

第四步: 根据文学翻译批评视角下的“缺憾”出发，从意图、色彩、意境、语言艺术方面对中文对应的感情色彩词泰译本进行分析评价，泰译版是否成功地传达了原文的幽默感和语言特色给泰语读者。本文将从以下两个方面进行分析:

1. 对比分析感情色彩语的词典义与汉语原文的语境义

“感情色彩是人类对真善美和假恶丑的是非、伦理、道德评判在词义中的反映”。(Yang, 1996)。“汉语词义根据感情色彩进行分类可以分为褒义、中性和贬义三种。褒义词义一般用于表明说话人对有关事物的赞许、褒扬的感情，如: 英雄，烈士，奉献;贬义词义用于表明说话人对有关事物的厌恶、贬斥的感情，如: 走狗，巴结，小气;中性词义既没有褒义色彩,也没有贬义色彩，如: 士兵，集体，理由”。(Huang, & Liao, 2007)。在本文中笔者对感情色彩词在词典义和原文中的语境义进行细致的比较和分析。

2. 将汉语原文中感情色彩语词的语境义与其对应的泰语译文进行对照分析

以 Srisomthawin, (徐武林) (2016; 2019; 2020) 所提出的汉泰文学翻译批评理念: 翻译美学视角下的“缺憾”为理论支持，从含义、词语的色彩、语体的层次、言语所蕴含的意图、言语的表现力以及风格角度对泰语译文中的感情色彩词译文进行分析评价。

翻译美学视角下的“缺憾”是指当目标语言的译文未能从各个角度上等效再现原文的表现力时，实属译文的“缺憾”。

第五步: 对感情色彩词翻译的再现进行讨论，得知感情色彩词在语境中所表达的含义是动态的，如不将原文的语境、文化内涵和作者的创作意图理解透彻，将会造成译文存有“遗憾”。

研究结果

“词在静态存在时,其感情色彩保持稳定性特点，一旦进入语境,则会由于语言交际的纷繁复杂而显得千姿百态、变化多端。有时以自身的本来面目出现,有时就要有所偏离,甚至截然相反。同时,词若在孤立状态下呈中性色彩,到了语境中则有可能临时获得某种感情倾向”。(Yang, 1996)。《骆驼祥子》中表达幽默效果的感情色彩语词便是在语境的衬托下，展现出了超于词语基本义的意图。

通过对泰语译文中对此类语词的再现效果进行研究分析，发现仍存一定的缺憾，主要体现为以下三类缺憾:

一、褒词贬用幽默效果的再现之缺憾

原文:

“杨宅用人，向来是三五天一换的，先生与太太们总以为仆人就是家奴，非把穷人的命要了，不足以对得起那点工钱。只有这个张妈，已经跟了他一顿。以杨先生的海式咒骂的毒辣，以杨太太的天津口的雄壮，以二太太的苏州调的流利，他们素来是所向无敌的; 及至遇到张妈的蛮悍，他们开始感到一种礼尚往来，**英雄遇上了好汉**的意味，所以颇能赏识她，把她收作了亲军”。(Lao, 2021)

译文:

อันคนใช้ที่บ้านแซ่หยางนี้ ตามธรรมดามักจะอยู่ได้เพียงสามสี่วันก็ต้องเปลี่ยนตัวเสียที เพราะคุณผู้ชายและคุณผู้หญิงบ้านนี้มักจะถือเอาลูกจ้างเป็นทาส และถ้าพวกเราไม่รีดเอาชีวิตคนจน ๆ เหล่านี้ออกมาแล้วไซร้ ก็นับว่าไม่คุ้มกับเงินค่าจ้างที่เขาเสียไป มีแต่ยายจางมานี่คนเดียวเท่านั้น ที่สามารถอยู่มาได้ห้าหกปี ทั้งนี้เพราะเหตุผลมีเพียงอย่างเดียว คือ แกกล้าเปิดปากด่าโดยไม่เลือกหน้าไม่ว่าจะเป็นคุณผู้ชายหรือคุณผู้หญิง ถ้าใครทำให้แกโกรธขึ้นมาล่ะก็แกเป็นด่าเสียพักใหญ่ทีเดียว ถึงแม้ว่าหยางเซียนเชิงจะใช้คำหยาบแบบชาวเซี้ยงไฮ้ด่าคนได้อย่างเจ็บแสบ และคุณนายใหญ่จะใช้สำเนียงชาวเทียนสินด่าคนได้อย่างห้าวหาญ และคุณนายรองจะใช้ภาษาเมืองซูโจวด่าคนได้อย่างคล่องแคล่ว แต่เมื่อถึงคราวได้พบกับความป่าเถื่อนของยายจางมานี่เข้า ก็เริ่มได้สำนึกว่าพวกเขากำลังได้รับผลตอบแทนที่สมควรจะได้รับ และมีความรู้สึกคล้ายกับว่า **คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า** ทำให้เกิดความนิยมนับถือและมีความเข้าอกเข้าใจยายจางมาเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นจึงสามารถเก็บตัวยายจางมาไว้เป็นคนสนิทได้นานผิดปกติ (Lao, 2021; Lao, 2023)

这句话出自于《骆驼祥子》的第二十章节，在这一章节中，祥子经历了人生中的一大转折点。由于官兵的突然袭击，他失去了自己辛苦积攒的第一辆车。在逃荒的途中，他意外地捡到了三只骆驼并卖掉了骆驼得到了一些积蓄回到了城市。为了重新赚钱再次购买车子，他去到了杨宅拉包月，杨宅有一位先生，两位太太，这两位太太平时不太对付，但只有在对待下人的态度时有些明显的一致性—苛刻，导致杨宅的的下人经常更换，但有一位张妈带领五六年，原因竟是敢于直接反驳甚至骂回，被杨宅的人冠上了“好汉”的称号。

《辞海》对“英雄”一词做出的解释为: “杰出的人物”。(Chen, & et al, 2022)

《辞海》对“好汉”一词做出的解释为: 有胆识、有作为的男子。亦指尚义任侠的人”。(Chen, & et al, 2022)

“英雄”和“好汉”这两个词在词典义中的含义，通常都是用来形容勇猛、果敢、有担当的人，具有褒义色彩。但在原文中老舍在这段话中却用形容两个完全不相称的角色: 一是杨宅的主人--杨先生、杨太太和二太太，他们被描绘成

擅长用恶毒的语言攻击他人的“英雄”; 二是杨宅的家奴--张妈，一个敢于直面主人并回击的“好汉”。这种强烈的对比就是一种讽刺。因为按照常理，英雄和好汉应该是有高尚品德和正义感的人，而不是像杨宅的主人那样用恶毒的语言来对待仆人。老舍将褒义贬用的手法间接的表现了旧社会中雇主与仆人之间不平等的关系，以及雇主们对仆人的极端剥削和不尊重。雇主们（杨先生、杨太太及二太太）将仆人视为可以随意替换的“家奴”, 认为只有对仆人进行极端的剥削和压迫，才能对得起支付的微薄工钱，这种观念体现了雇主的自私、冷酷和无情。

泰译文中将“**英雄遇上了好汉**”一词翻译成 **คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า,** 根据其在《泰国皇家学院词典》中的解释: “ฝีมือ (1) ความเชี่ยวชาญในการใช้มืออย่างมีศิลปะ เช่น มีฝีมือในการเย็บปักถักร้อย มีฝีมือในการปรุงอาหาร, เรียกการช่างทำด้วยมืออย่างมีศิลปะว่า การช่างฝีมือ, ราชาศัพท์ว่า ฝีพระหัตถ์” 意为: 手艺。如: 有刺绣手艺、有烹饪手艺，手工做事的艺术称为手工艺，皇家用词是“手工艺”。(2) “โดยปริยาย หมายถึงความสามารถหรือทักษะและชั้นเชิงในการปฏิบัติการใด ๆ เช่น เขามีฝีมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยรวดเร็ว” (The Royal Institute Dictionary, 2011). 译为: 隐含的意思是在执行中的能力或技巧和战术，如: 他有能力解决各种问题让其能够快速完成。ทัดเทียม的解释为“เท่าเทียม, เสมอ, เช่น ฝีมือทั้งสองฝ่ายนั้นดีทัดกัน” (The Royal Institute Dictionary, 2011). 意为: 相当、平等。如: 双方的能力同样好。综上得知 **คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า** 可译为: “技能好的人遇到有同等技能的人”。

笔者在对“英雄”“好汉”在《辞海》中的释义和其在原文的语境义有了清晰准确的理解后，结合词典对其的解释，笔者对比此处译文 **คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า** 与原文语境意义“**英雄遇上了好汉**”进行语义特征分析，发现其语义存在显著的差异:

表一: “英雄遇上了好汉”译文及义素分析表

英雄遇上了好汉	**คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า**
[+]人物	[+]人物
[+]杰出	[+]杰出
[+]正义感	[−]正义感
[+]有能力	[+]有能力
[+]褒义贬用	[−]褒义贬用
[+]对旧社会雇主的讽刺	[+]对旧社会雇主的讽刺

从上述的语义分析中，笔者认为在泰译本使用的 **คนมีฝีมือดีมาเจอเอาคนที่มีฝีมือทัดเทียมกันเข้า** 和原文意味相差甚远，无法完全展现老舍对词汇使用的斟酌，“英雄”“好汉”在中国文化中拥有极高的内涵，在中国文化中，“英雄”和“好汉”这两个词汇承载着极其丰富的内涵，不仅仅是指在某一方面拥有超凡技能的人，而是常常被用来指代那些在社会上有着非凡成就、对社会产生了深远影响的人物。老舍先生巧妙地使用了这些充满高度评价的词汇，来形容旧社会中雇主对家奴的非人道对待，内核是为了揭示和讽刺旧社会官僚阶层的卑鄙、污秽和丑陋的灵魂，绝不仅是为了描述这种现象。但泰译本在这一部分的翻译显然没有达到预期的效果，未能充分体现出老舍先生作品中的幽默感和对旧社会官僚阶层的深刻讽刺。以文学翻译批评视角下的“缺憾”理论为支持，可认为译者此处对**英雄遇上了好汉**一词的译文在幽默效果的表达上不对等。

笔者认为此处译为 **วีรชนมาเจอเอาชายชาตรี** 更能体现老舍在褒词贬用幽默效果的技巧。根据《泰国皇家学院词典》对 **วีรชน** 的解释: ผู้ที่ได้รับยกย่องว่ามีความกล้าหาญ (The Royal Institute Dictionary, 2011). 译为: 因有勇气而被称赞的人。以及对 **ชายชาตรี** 的解释: ชายผู้มีวิชาอาคมอยู่ยงคงกระพันหรือมีฝีไม้ลายมือในการต่อสู้ ชายที่มีรูปร่างล่ำสันแข็งแรง (The Royal Institute Dictionary, 2011). 译为: 拥有无敌魔法力量或擅长战斗的男人，身材强壮的男人。由上可见，这两个词在泰国文化中本就代表着英勇与力量，与汉语原文中的 “英雄”“好汉”同为褒义词，且其表现的意味相同，更能体现对旧社会官僚阶层的卑鄙、污秽和丑陋的灵魂的讽刺，再现原文的讽刺幽默效果。笔者译文:

.....ถึงแม้ว่าหยางเซียนเซิงจะใช้คำหยาบแบบชาวเซี้ยงไฮ้ด่าคนได้อย่างเจ็บแสบ และคุณนายใหญ่จะใช้สำเนียงชาวเทียนสินด่าคนได้อย่างห้าวหาญ และคุณนายรองจะใช้ภาษาเมืองซูโจวด่าคนได้อย่างคล่องแคล่ว แต่เมื่อถึงคราวได้พบกับความป่าเถื่อนของยายจางมานี่เข้า ก็เริ่มได้สำนึกว่าพวกเขากำลังได้รับผลตอบแทนที่สมควรจะได้รับ และมีความรู้สึกคล้ายกับว่า **วีรชนมาเจอเอาชายชาตรี** ทำให้เกิดความนิยมนับถือและมีความเข้าอกเข้าใจยายจางมาเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น จึงสามารถเก็บตัวยายจางมาไว้เป็นคนสนิทได้นานผิดปกติ

二、贬词褒用幽默效果再现之缺憾

原文:

“他晓得了自己的身体是应该保重的，一个车夫而想拼命——像他原先那样——只有丧了命而得不到任何好处。经验使人知道怎样应当**油滑**一些，因为命只有一条啊!” (Lao, 2021)

译文:

เขารู้จักว่าเขาควรจะรักษาตัวไว้อย่างดีที่สุด เพราะการทุ่มเทกำลังของคนลากรถเช่นที่เขาเคยทำมาเมื่อกาลก่อน ก็คือ ความตายโดยไม่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า ความจัดเจนของชีวิตได้สอนให้คนรู้จัก **หลบหลีก**เพื่อเอาตัวรอด ทั้งนี้เป็นด้วยคนเรามีชีวิตอยู่เพียงชีวิตเดียวเท่านั้น (Lao, 2021; Lao, 2023)

这句话出自于《骆驼祥子》的第二十章节，在这一章节中，祥子在妻儿虎妞去世，为了帮忙操办后世不得已卖掉了自己的人行车，重新回归到拉车的行当中营生。这次之后祥子变得更加谨慎和理智，不再像过去那样盲目地为了生计而拼命。他现在懂得选择轻松的包月工作，而不是像原先那样不顾一切地拉散座。这种转变体现了他对生活经验的积累和对自身健康的重视。

《辞海》对 “油滑” 一词做出的解释为: “圆滑世故，待人不诚恳”。(Chen, & et al, 2022)。在《学生褒贬义词典》对说明为: “圆滑, 不诚恳。含贬责的感情色彩。常用于形容人的思想、言行狡猾、轻浮，不可靠”。(Zhang, & et al, 2013)

通过词典义对“油滑”的解释，可以明确的得出词义为贬义。但老舍将“油滑”一词表示主人公祥子的生活态度和转变，在本文的语境中使用贬义褒用的手法，为其赋予褒义。祥子在经历过妻儿去世后才明白生命的可贵，学会了如何根据自己的身体状况和工作环境来选择合适的工作，不再像过去那样不顾一切地追求经济利益。这种“油滑”实际上是一种生活智慧，是祥子在经历了生活的挫折后所获得的一种宝贵经验，是一种积极、正面的生活态度和智慧。

泰译文中将“**油滑**”一词翻译成 **หลบหลีก**《泰国皇家学院词典》中对该词的解释为: หลบ (1) หลีก, เลี่ยงไม่ให้พบ, เลี่ยงไม่ให้ถูก เช่น หลบลูกปืน 意为: 躲避，避免被发现，避免碰到，如: 躲避子弹; (2) แอบ เช่น หลบเข้าหลังตู้ 意为: 隐藏。如: 隐藏在柜子后: (3) กลับเข้าใน เช่น ไข้หลบ 译为: 回到里面。如: 退烧 (The Royal Institute Dictionary, 2011). 对 หลีก 的解释为: หลบสิ่งที่กีดขวาง, เลี่ยง, ขยับไปให้พ้นที่เดิม, ให้ทาง 译为: 躲避障碍物，离开原来的地方，让路。(The Royal Institute Dictionary). 由此可见，หลบหลีก 可译为“闪避”、“回避”和“躲避”。

综上所述，结合上述词典义与语境义来看，笔者认为泰译文 **หลบหลีก** 与原文语境意义 “**油滑**” 不对等，主要表现如下表的义素分析:

表二：“油滑”译文及义素分析表

油滑	**หลบหลีก**
[+]人	[−]人
[+]态度、做法	[+]态度、做法

表二：“油滑”译文及义素分析表（续）

油滑	**หลบหลีก**
[+]贬词	[−]贬词
[+]褒用	[−]褒用

从上述的语义分析中，可见泰译本中的 **หลบหลีก** 与原文中的“**油滑**”在该语境中所描述的对象以及所表达的感情色彩相差甚远，使得**油滑**在原文特定语境下文中所表达的特有幽默效果，无法完全体现出老舍在此处的用词意图。

笔者认为此处可译为 **ปลิ้นปล้อน** 《泰国皇家学院词典》 中对该词的解释为: ใช้อุบายล่อลวงเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ตน (The Royal Institute Dictionary, 2011). 译为: 利用欺骗手段来谋取私利。由此可见，该词所表达的情感色彩为贬义，用在此处能够生动地再现原文的幽默感，等效展现了老舍以贬义褒用的用词手段来达到幽默效果的意图，以及等效体现出语境赋予该词的隐含信息，即祥子的生活智慧。

笔者译文:

เขารู้จักว่าเขาควรจะรักษาตัวไว้อย่างดีที่สุด เพราะการทุ่มเทกำลังของคนลากรถเช่นที่เขาเคยทำมาเมื่อกาลก่อน ก็คือ ความตายโดยไม่ได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า ความจัดเจนของชีวิตได้สอนให้คนรู้จัก**ปลิ้นปล้อน**เพื่อเอาตัวรอด ทั้งนี้ เป็นด้วยคนเรามีชีวิตอยู่เพียงชีวิตเดียวเท่านั้น

三、中词贬用/褒用幽默效果再现之缺憾

原文:

“在前清的时候，打过群架，抢过良家妇女，跪过铁索。跪上铁索，刘四并没皱一皱眉，没说一个饶命。官司教他硬挺了过来，这叫作“**字号**”。出了狱，恰巧入了民国，巡警的势力越来越大，刘四爷看出地面上的英雄已成了过去的事儿，即使黄天霸再世也不会有多少机会了。他开了个洋车厂子。土混混出身，他晓得怎样对付穷人，什么时候该紧一把儿，哪里该松一步儿，他有善于调动的天才。……大家若是有个急事急病，只须告诉他一声，他不含忽，水里火里他都热心的帮忙，这叫作‘**字号**’”。(Lao, 2021)

译文:

เมื่อครั้งสมัยแผ่นดินชิง แกเคยยกพวกตีกัน เคยแย่งชิงหญิงชาวบ้านมาทำการข่นขืนอนาจาร แกเคยต้องโทษทรมานโดยคุกเข่าอยู่บนโซ่เหล็ก และขณะที่แกคุกเข่าอยู่บนโซ่เหล็กเส้นนั้น หลิวสื้อเหยมิได้มีอาการนิ่วหน้าแม้แต่น้อย กลับทำให้เพิ่มความทรหดยิ่งขึ้นนี้แหละ คือ **ยี่ห้อ**ของแก เมื่อแกพ้นโทษหลุดออกมาจากคุกก็พอดีกับเป็นสมัยประชาธิปไตย กำลังอำนาจของตำรวจได้ทวีขึ้นทุกที หลิวสื้อเหยมองเห็นว่า การที่จะบำเพ็ญตนเป็นนักเลงโตประจำท้องถิ่นนั้น เป็นการพ้นสมัยเสียแล้ว ต่อให้ "ลิขุย" หรือ "หวู่สง" กลับชาติมาใหม่ก็จะไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงฝีไม้ลายมือต่อไปได้อีกแล้ว ดังนั้น แกจึงคิด ตั้งโรงรถเช่าขึ้น โดยเหตุที่แกถือกำเนิดมาจากชนชั้นต่ำ แกจึงเข้าใจวิธีที่จะรับมือกับพวกคนจน ๆ ได้เป็นอย่างดี

แกรู้ว่าเวลาใดควรจะตึงเครียดและเวลาใดควรจะลดหย่อนผ่อนตาม แกมีความสามารถในเชิงไหวพริบพลิกแพลงต่าง ๆ .....แต่ทว่าใครมีเรื่องร้อนอกร้อนใจ หรือมีอาการป่วยไข้ และได้มาออกปากกับแกเพียงคำเดียวเท่านั้น แกก็จะไม่ทอดทิ้งเป็นอันขาด ถึงแม้จะให้แกบุกน้ำลุยไฟ แกก็มีแกใจช่วยเหลือวิ่งเต้นให้อย่างเต็มที่ นี่คือ **ยี่ห้อ**ของแกอีกเหมือนกัน (Lao, 2021; Lao, 2023)

这句话出自于《骆驼祥子》的第四章节，在这一章节中，祥子在经历了一番惊心动魄的逃亡之后，返回了城市。为了维持生计，以及努力赚钱以购买属于自己的人力车。在这个过程中，他不得不去到人和车厂拉车。而这句话，正是对刘四爷这个角色的介绍。它讲述了刘四爷从一个以暴力著称的人物转变成为一个成功的商人。

《辞海》中对“字号”一词做出的解释为:“1. 以文字编次的符号；2. 俗称商店的名称、招牌为字号”。(Chen, & et al, 2022)

在本句话中，“字号”一词出现了两次，但根据上下文的语境，可见这两处“字号”所指代的含义是不同的。通过仔细分析语境可见，第一处出现的“字号”实际上是指刘四爷过去参与过群架、抢夺良家妇女等暴力行为，并因此被判处刑罚，甚至曾经跪过铁索。尽管如此，他并没有认错，而是硬挺过官司，在当地社会中因此获得了“字号”, 这里的“字号”实际上代表了他因暴力倾向而获得的恶名，应为中词贬用。

第二处出现的“字号”描述的是刘四爷在民国时期经营洋车厂子的行为。这包括了他如何管理车夫、为他们提供住所、以及给予优惠条件等。这些行为充分展现了刘四爷作为商人的精明能干、善于调动和管理的才能。因此，在这一语境下的“字号”指的是他在社会上以商业才能和信誉所赢得的好名声或美誉，应为中词褒用。

泰译文中将两处“字号”一词均翻译成 ยี่ห้อ, 根据其在《泰国皇家学院词典》中的解释:“(1) เครื่องหมายสำหรับร้านค้าหรือการค้า, ชื่อร้านค้า 意为商店或商业标记、商店名称; (2) น. เครื่องหมาย เช่น สินค้ายี่ห้อนี้รับประกันได้ 意为标志。如: 这个品牌的产品有保障。(3) (ปาก) น. ลักษณะ เช่น เด็กคนนี้หน้าตาบอกยี่ห้อโกง 特征。如: 例如，这个孩子的脸上说明了品牌假。(4) น. ชื่อเสียง เช่น ต้องรักษายี่ห้อให้ดี อย่าทำให้เสียยี่ห้อ” 声誉。如: 品牌一定要维护好，不要破坏品牌。(The Royal Institute Dictionary, 2011). 由此可见，泰语中的 **ยี่ห้อ** 虽然也属于中性词，但当考虑到在泰语母语者对该词的认知，笔者认为该词可能会使读者感到费解。因为大家对于 ยี่ห้อ 一词的理解多属于“品牌”, 对于其他“声誉”含义理解少有涉及。对此，笔者从 TNC 网站通过输入 **ยี่ห้อ** 一词检索发现 TNC 共有 1178 条语料，其含义普遍表示 **“品牌, 商标”** 之意义。如以下例子:

例 1:

บริษัทใหญ่ ๆ จำนวนมากรวมทั้งรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งต้องการความสามารถในการทำงานระหว่างระบบของผู้ผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ต่าง**ยี่ห้อ**กันกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างมากในการสนับสนุนความคิดระบบเปิดของ OS Iและในการสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศ (Benjapolkul, 2012). 译为: “许多大企业和美国政府要求不同计算机**品牌**之间的系统的具有互操作性，因此人们对促进 OSI 的开放系统思维和创建国际标准非常感兴趣”。

例 2:

JJ คือตลาดสวนจตุจักร แหล่งซื้อขายสินค้ายอดนิยมของทุกเพศทุกวัย สำหรับวัยรุ่น มีสินค้ามือสองสินค้ามือหนึ่ง สินค้ามี**ยี่ห้อ**นำมาลดราคา ฯลฯ และเป็นแหล่งรวมสินค้าหลากหลายที่วัยรุ่นจะเลือกซื้อมาสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (Ruenruethai, 2006). 译为: “JJ 是 Chatuchak 市场一个适合所有性别和年龄的购买和销售产品的热门场所。对于青少年有二手产品，一手产品，产品**品牌**有折扣优惠等，并且是青少年选择购买来创造自己的独特性的各种产品的来源”。

综上所述，为了更传神地将原文中的“**字号**”一词在译文中再现其背后所表达的意图，应考虑到人们的普遍认知，以便激活读者的认知图式，使读者能够一目了然于作者的意图和原文所想要传达的意味。笔者认为可以在译文中使用“中词褒用贬用”的角度，将“字号”译为 **ชื่อเสียง** 会让读者更易于理解，根据其在《泰国皇家学院词典》中的解释: **ชื่อเสียง** (1) น. เกียรติยศ เช่น ได้ชื่อเสียง เสียชื่อเสียง 意为: 声誉，如: 收获声誉，坏声誉; (2) น. ความเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เช่น เขาเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียง 意为: 广为人知，如: 他是广为人知的运动员 (The Royal Institute Dictionary, 2011)
笔者译文：

เมื่อครั้งสมัยแผ่นดินชิง แกเคยยกพวกตีกัน เคยแย่งชิงหญิงชาวบ้านมาทำการข่นขืนอนาจาร แกเคยต้องโทษทรมานโดยคุกเข่าอยู่บนโซ่เหล็ก และขณะที่แกคุกเข่าอยู่บนโซ่เหล็กเส้นนั้น หลิวสื้อเหยมิได้มีอาการนิ่วหน้าแม้แต่น้อย กลับทำให้เพิ่มความทรหดยิ่งขึ้นนี้แหละ คือ **ชื่อเสียง**ของแก.....แต่ทว่าใครมีเรื่องร้อนอกร้อนใจ หรือมีอาการป่วยไข้ และได้มาออกปากกับแกเพียงคำเดียวเท่านั้น แกก็จะไม่ทอดทิ้งเป็นอันขาด ถึงแม้จะให้แกบุกน้ำลุยไฟ แกก็มีแก่ใจช่วยเหลือวิ่งเต้นให้อย่างเต็มที่ นี่คือ **ชื่อเสียง** ของแกอีกเหมือนกัน

结语

本文通过对《骆驼祥子》泰译版中感情色彩词的幽默风格再现进行研究，旨在探讨泰语版本是否成功地传达了原文的幽默感中暗含的深层次意味给泰语读者。通过对比分析汉泰两个版本，我们发现泰译本在某些方面未能充分传达汉语原版的深层次幽默效果，存在一定的缺憾。

从研究结果显示，老舍在《骆驼祥子》中巧妙地运用词语的感情色彩，通过褒义贬用、贬义褒用、中性褒用或贬用手法，形成了独特的讽刺幽默风格，并借此深刻揭示了旧社会的种种不公与丑陋。这表明了词语的含义表达具有灵活性，在不同语境中可能表达超脱词语本意的内涵。但在泰译本中，这些感情色彩词的翻译并未能完全保留原文的幽默感。例如,“英雄”和“好汉”这两个词在原文语境中被老舍用来形容旧社会中雇主与仆人之间不平等的关系，以及雇主们的自私、冷酷和无情，但在泰译文中，这些词的翻译并未能充分体现出这种讽刺意味，导致幽默效果大打折扣。其中褒词贬用幽默效果再现之缺憾，占比 47%: 中词贬用/褒用幽默效果再现之缺憾，占比 33%, 贬词褒用幽默效果再现之缺憾，占比 20%。由此可见，每种缺憾类型之间的占比可谓不相上下，整体上反映出泰译本中未察觉到词语感情色彩在各语境中的细微变化，而这也正是翻译难点。

从上述结果中，笔者认为文学作品的翻译不仅仅是语言信息的转换，更是文化观念、艺术风格和深层意义的传递。在翻译过程中，译者需要深刻且透彻地理解原文的语境、文化内涵和作者的创作意图，才能准确传达原文的幽默意味。对于感情色彩词的翻译，译者需对原文作者的修辞手段加以分析，同时需注重该词语在语境中的动态变化，而非仅仅局限于其词典义。此外，译者还应特别注意，即便是某些汉泰语词汇之间静态同“义”, 但并不意味着等效同“意”。这与尹霞、徐武林的观点一致，他们同样认为在“文学作品翻译过程中，应同时关注词语的静态义和语境义，才能确保译文的精准度”。(Yin, & Srisomthawin, 2024)。然而，这些由语境引发的动态变化往往体现在细微之处，这便需要译者树立“每处细节皆有含意”的翻译观。正如多位学者和论文作者均强调道“文学作品中任意细微之处无不隐含着意义”。(Wiwatsorn, 2014)。“汉语和泰语都有各自的魅力，尤其是在文学作品中，通过语言展现出来的魅力体现在具体情节中，是吸引读者的关键因素。如译者不能将该语言的魅力再现于译文中，将会使得读者犹如在聆听一场没有伴奏的音乐会，索然无味”。(Srisomthawin, & Lu, 2023)。“尤其是汉泰语的词汇之间存在着含义范围大小或色彩浓重程度不尽相同的维度，有些词语即使看似表达的含义相同，实则所表达的感情色彩存在细微差别。这尤其需要引起译者的注意”。(Numtong, & Likhidcharoentham, 2019)。无论如何，“翻译它不是死板的，译文用词也并非只有一种可能性。尤其是文学作品翻译，其言语背后承载着复杂的信息，如何确保目的语读者能够获得与原文读者等效的韵味，是译者应重点关注的问题”。(Rerkapidacha, & Srisomthawin, 2024)

总而言之，本次研究意在分析在跨文化的文学交流中，如何保留原文特色同时传达语言独特性，这是是翻译和文学研究的难点和重点。对于承载着深厚历史文化底蕴的经典文学作品，译者需要更加谨慎和用心地进行翻译，以最大

程度地保留其艺术魅力和文化价值，否则会有导致读者无法准确理解原小说所要表达的内容和意境，引起外界对译者翻译能力的质疑以及还可能对出版社的声誉造成负面影响。

创新之处

研究的材料相对较为新颖，目前来说，对于幽默言语的探讨并没有形成广泛的学术体系，尤其是在文学领域的幽默言语研究，其深度和广度都显得较为不足。而对于汉泰幽默言语的翻译研究，更是显得稀少。这种现象可能源于语言的复杂性和多样性，也可能与学术界的研究重点和方向有关。

建议

幽默言语深深植根于独特的文化、语境和情感之中，它们的内涵丰富而复杂，其所要反映的本质内涵才是幽默的目的，这种目的无疑增加了翻译的难度。然而，目前关于汉泰文学作品中的幽默风格的翻译研究还较少。因此，探讨如何减少文学作品中幽默言语翻译的“缺憾”，或许可以成为汉泰翻译研究领域的一个新的探索方向。

References

Benjapolkul, W. (2012). *Data Communication.* https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/x4.php?t=9033f7968c10fe58cd39583a7873a657&id=16971650

Chen, Z., &et. al. (2022). *CiHai* (7th Edition). Dictionary Publishing House.

Fan, J. (1979). *On the Realism of "Luotuo Xiangzi".* Social Sciences Academic Press.

Huang, B., & Liao, X. (2007). *Modern Chinese* (4th edition). Higher Education Press.

Lao, S. (2009). *How I Write Novels.* Wenhui Publishing House.

Lao, S. (2021). *LuoTuo Xiangzi.* People's Literature Publishing House.

Lao, S. (2023). *LuoTuo Xiangzi 5.* (Nian, Trans.). Saengdao Number.

Luo, X., & Chen, Y. (2009). *Translation Theory Collection.* The Commercial Press.

Lu, F. (2019). *The Comparison of Language Humor in Online Comments of Chinese and Thai Films and TV Dramas* [Master's thesis, Dalian University of Foreign Languages].

Numtong, K., & Likhidcharoentham, S. (2019). Principles and Precautions in Translating Chinese to Thai Language and Thai to Chinese Language. *Chinese Studies Journal, 12*(2), 105-151. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/240107/163610

Ruenruethai, S. (2006). *The Aesthetics of Literature.* https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/x4.php?t=3a3a22ef1bcc82f985fc684880371ddd&id=11406283

Rerkapidacha, A., & Srisomthawin, B. (2024). The Rhetorical Beauty of The Martial Arts Words Mistranslations in Two Versions of The Jin Yong's Martial Arts Novel "She Diao Ying Xiong Zhuan" Thai Translation. *Chinese Studies Journal, 17*(1), 187-215. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/273325/177369

Srisomthawin, B. (2016). Examining the Two Versions of The Judgment's Chinese Translation: A Comparative Study. *Chinese Studies Journal, 9*(2), 91-183. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/98155/76444

Srisomthawin, B. (2019). A Study of Mistranslation in Thai-Chinese Translation of Keaw The Naughty. *Chinese Studies Journal, 12*(2), 259-315. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/233262/160092

Srisomthawin, B. (2020). The Study of Mistranslation on The Chinese Subtitles of Thai TV Series "My Gear and Your Gown. *Chinese Studies Journal, 13*(2), 509-547. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/245281/166045

Srisomthawin, B., & Lu, D. (2023). The Shortcomings on Rhetorical Beauty of The Four-Syllable Compound Words' Mistranslations in The Children's Fiction WaenKaew Series' Chinese Version. *Chinese Studies Journal, 16*(2), 20-45. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/270315/175772

The Royal of Thai Institute. (2011). *The Royal Institute Dictionary.* Nanmee Book.

Wiwatsorn, W. (2014). *Literary Translation.* Chulalongkorn University.

Yang, L. (2019). *A Contrastive Study of Chinese and Thai Verbal Humor* [Master's thesis, Guangxi University].

Yang, Z. (1996). *Modern Chinese Emotion Words Studies.* Shandong University Press.

Yin, X., & Srisomthawin, B. (2024). Exploration of Thai Translation Shortcomings of Repeated Idioms in Online Novel "Grandmaster of Demonic Cultivation". *Lawarath Social E-Journal, 6*(2), 153-172. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawarathjo/article/view/271864/185161

Zhang, B. (2008). *Xin Bian Xian Dai Han Yu.* Fudan University Press.

Zhang, W., Liu, J., & Guo, X. (2013). *Students' Dictionary of Positive and Negative Meanings.* Chinese Encyclopedia Publishing House.